

Palmy wielkanocne. Tradycja, która nie przemija (Wywiad)

Miasto
Kultura

11.04.2025 g. 10:53

Kolorowe, misternie plecione, pełne symboliki. Palmy wielkanocne od wieków towarzyszą Niedzieli Palmowej, otwierając obchody Wielkiego Tygodnia. Choć ich forma zmieniała się przez lata, wciąż pozostają jednym

z najbardziej charakterystycznych elementów tradycji wielkanocnej. O tym barwnym obyczaju opowiada Bogdan Jasiński z Muzeum Wsi Opolskiej.

- Skąd wzięła się tradycja robienia palm wielkanocnych w naszym kraju?
- Zwyczaj ten ma swoje początki w średniowieczu. Do Polski najprawdopodobniej dotarł już w XI wieku, wraz z chrześcijaństwem. Co ciekawe, niektórzy badacze doszukują się w palmach śladów dawnych, słowiańskich wiech wiosennych, ale jednak korzenie tej tradycji są mocno religijne. To symboliczne nawiązanie do wjazdu Jezusa do Jerozolimy, gdzie witali go ludzie z gałązkami palmowymi. Pierwsze praktyki tego zwyczaju miały miejsce właśnie w tym mieście, później

rozprzestrzeniły się na Bliskim Wschodzie, następnie palmy trafiły na zachód Europy i stamtąd zapewne na ziemię polską na przełomie XI i XII wieku.

- Z jakich elementów składała się tradycyjna palma?

- Dawniej nie było takich kolorowych dekoracji jak dziś. Do tworzenia palm wykorzystywano gałązki wierzbowe, które do dzisiaj mają zastosowanie, ale już nie w takim znaczącym zakresie jak kiedyś. Wierzba jest rośliną, która jako jedna z pierwszych budzi się do życia po zimie i wypuszcza kwiaty nazywane baziami lub bazikotkami. Te puszyste kotki, były symbolem nowego życia. Człowiek ma tak ukonstytuowany system myślenia, że patrząc na to co się wokół niego dzieje, stwarza na tej podstawie różne teorie. I tak jest też z symbolami i znakami, które tworzymy obserwując otaczający nas świat, zwłaszcza przyrodę.

- Jakie znaczenia symboliczne towarzyszyły temu zwyczajowi?

- Wszystkie zabiegi ludowe miały charakter magiczny. Symbolika palm wielkanocnych wiąże się z odrodzeniem i budzeniem życia. Po długiej, ciężkiej zimie, identyfikowanej ze śmiercią nadchodzi wiosna, powiew nowego. Zielone liście, czy też baze kojarzą się właśnie ze zwiastowaniem nowego życia. W zabiegach pogańskich baze wierzbowe wykorzystywano do połykania, ponieważ wierzono, że prowadzi to do ochrony gardła narażonego na różnego rodzaju infekcje. Zwyczaj ten przetransponowano do religii chrześcijańskiej, która skrzętnie przejmowała elementy dawnych wierzeń. Zjadano zatem poświęcone baze przy bólach gardła. I coś w tym było, albowiem wierzba zawiera przeciw salicylany, z których później powstała aspiryna.

- Co działo się z palmą po jej poświęceniu?

- Palma nie była tylko ozdobą - to był prawdziwy amulet na cały rok. Z gałązek wierzbowych gospodarze wykonywali krzyżyki, które wczesnym rankiem w Wielki Piątek zakopywali w zagony pól oraz ogrodów, umieszczali je na poddaszach domów. Ten magiczny zwyczaj miał charakter ochronny lub miał na celu zapewnić urodzaj w nadchodzącym roku. Po poświęceniu w kościele w Niedzielę Palmową, palmę zabierano do domu i wkładano za święty obraz albo ustawiano w oknie, by chroniła domowników przez cały rok. Gałązki wierzby trafiały też do zwierząt gospodarskich. Panny pobijano w Niedzielę Palmową poświęconymi witkami wierzbowymi po łydkach, aby były zdrowsze, silniejsze i żeby urodziły dużo dzieci. Aspekt

demograficzny często spotykał się z zabiegami magicznymi. Ilość dusz odgrywała w dawnej rodzinie wiejskiej bardzo ważną rolę. Dzieci były nie tylko utrapieniem ale i największym skarbem w gospodarstwie.

- Czy sposób wykonywania palm zmieniał się na przestrzeni lat?

- Dzięki wymianie kulturowej i napływowi ludności z Kresów Wschodnich i Wileńszczyzny, z Żywiecczyny, Lubelszczyzny, Świętokrzyskiego składowe palmy ulegały metamorfozom. Dziś oprócz bazi znajdziemy w nich bukszpan, suszone kwiaty, a nawet papierowe ozdoby. Ponadto każdy kolor wykorzystywanych roślin, ozdób ma swoją symbolikę. Zielony to kolor życia, żółty to kolor słoneczny i symbol solarny, niebieski kojarzy się z wodą i powietrzem dającym życie, a czerwony przypomina krew dającą życie. Wszystkie te aspekty są niezwykle ważne w magii agrarnej, zapewniającej wierzącemu człowiekowi byt. Warto jednak dodać, że gałązki wierzbowe na Śląsku Opolskim są nadal wykorzystywane przez autochtonów i święcone w Niedzielę Palmową.

- Różnego rodzaju palmy będzie można zakupić u Państwa podczas zbliżającego się Jarmarku wielkanocnego. Kiedy odbędzie się to wydarzenie?

- Jeśli nie macie jeszcze Państwo swojej palmy, warto wybrać się na 48. Jarmark Wielkanocny w Muzeum Wsi Opolskiej. Będzie można kupić nie tylko piękne palmy, ale i posłuchać więcej o wielkanocnych tradycjach. Jarmark odbędzie się 13 kwietnia, a szczegóły znajdziecie Państwo na naszej stronie internetowej:

www.muzeumwsiopolskiej.pl.

Rozmawiała: Katarzyna Herwy

Zdjęcia: archiwum Muzeum Wsi Opolskiej

Dane kontaktowe

Wydział Promocji

ul. Szpitalna 3b-5-7

45-010 Opole

bp [at] um.opole.pl

Lokalizacja

Tagi

Opole i kropka

Palma wielkanocna

Muzeum Wsi Opolskiej